

to pravzaprav še nikjer ne tvori osnov našemu pouku, ne v ljudski in ne v srednji šoli. V poslednji čujemo o vsem, o dvorskih strankah starega Bizanca in o ustavi južnoameriških republik, tako bore malo pa o svojem lastnem gospodarskem in političnem razvoju v minulem polstoletju avstrijskega političnega življenja in morda celo nič ne o hrvatski samoupravi, o važnih sličnih stvareh. Zato nič čuda, če izginja, kar je v naši bistvenosti, kar je dobrega, organskega v našem razvoju, da se nadomešča naposled s tujimi, največkrat škodljivimi gospodarskimi, političnimi in нравnimi vrednotami. (Dalje)

Zborovanje Zvezine delegacije.

(Nadaljevanje.)

Tajnikovo poročilo.

Čestita delegacija! V imenu vodstva in upravnega odbora Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva mi je dana naloga, da poročam vam, predragi bratje delegati in spoštovane sestre delegatkinje, o našem delovanju v upravnih dobah od zadnje XXV. skupščine, ki se je vršila dne 6. 7. in 8. septembra leta 1913 v Ljubljani, do današnjega dne, ko zborujemo zopet tu v Ljubljani. Naša Zaveza šteje letos XXIX. upravno dobo.

Proslava 25-letnice obstoja Zaveze.

Izredno pomemben je bil srebrni jubilej naše Zaveze. „Učiteljski Tovariš“ je izšel v praznični obliki. Na čelu našega stanovskega glasila je bil pozdrav slovenskemu učiteljstvu. V navdušenem spevu je obrazložil naš tovariš pesnik E. Gangl naše težavno a plodno delo. Na 20 straneh je razkazal „Učiteljski Tovariš“ bogate naprave slovenskega učiteljstva, ki se družijo v naši Zavezi, dokazal pa je s to številko tudi, kako mora biti urejevan modernim stanovski list. V 600 iztisih je izšel ob tem jubileju „Spominski spis“, ki ga je vzorno sestavil Zavezin predsednik tovariš L. Jelenc. Spis izpričuje v 25 oddelkih, kaj vse je storilo narodno napredno in demokratiško učiteljstvo sebi, šoli in slovenskemu narodu v neizmerno korist v teh 25 letih.

Kot nekaj preludij k proslavi je bil na predvečer zborovanja jubilejni koncert v veliki dvorani Narodnega doma. Dvorana je bila kakor morda še nikdar ne, natlačeno polna onega ljubljanskega občinstva, ki sočustvuje z naprednim a žalibog tako kruto zatiranim slovenskim učiteljstvom. Ves vzporred je izvajalo zgolj učiteljstvo: zakaj tudi solistinja gospa Mira Costaperaria-Dev je bila svoj čas učiteljica in oba brata umetnika Anton in Ivan Trost sta učiteljska sinova. Mešan in moški zbor je izvajal mestoma teške zборе s sijajem, dasi je bila možna samo ena skupna skušnjava. Zbor je dirigiral s požrtvovalnostjo in v večroko ljubljanski učitelj Fran Marolt. Moralen in materijalen uspeh je bil najodličnejši.

Slavlju je dala poseben čar udeležba slovenskih stanovskih tovarišev, ki so prihiteli k nam s severa in juga, da nam dajo moralno podporo v delu za naše pravice in koristi. Zastave, ki so plapolale nam na čast, in pozdravni govori slovenskih bratov ter ljubljanskih naprednih veljakov so bili živa pričča, da hodimo po pravih potih.

Resnost in stvarnost razprav tako v delegaciji kakor na slavnostnem zborovanju so vsem udeležencem imponirala.

Kuhinjo pri banketu je prevzela v splošno zadovoljstvo in pohvalo tovarišica Jerica Zemljanova s tovarišicami gojenkami iz kuharskega tečaja, pa tudi strege so samb učiteljice. Povsod torej samo domačini.

Vsem onim korporacijam, osebam in denarnim zavodom, ki so si pridobili za prekrasno uspešno XXV. glavno skupščino, je poslalo vodstvo v vse napredne liste, nekaterim tudi še posebej na njih naslov. Dalje prih.

Draginjske doklade.

Gospod urednik, povejte svetu, povejte narodu, da je mera trpljenja, pomanjkanja polna. Povejte, da učitelj ne bo več stradal. Ne bo več stradal, ker noče. Ker je stradanje zoper njegovo čast; vsak dan uči učitelj paglavce: delaj dobro, plačaj delavca, kolikor zasluži. Učitelj sam pa dela, gara — brez zaslužka, brez doklad. Povejte da so te miloščine, te drobne nečaste, za njegov polke nedostojne, učiteljevo delo zahteva plačila, učitelj odklanja za milostjo priznane podpore. Zahteva plačila za storjeno delo, nič več in nič manj.

Pa vprašajte tudi, če se bo dvigal narod brez ljudskošolskega učitelja. Zato mora narod učitelja plačati delu primerno, poklicu primerno.

Idealizem učiteljstva je te bede kriv. Mučil se je učitelj, ker mu je bil pri srcu blagor naroda, mučil se je, ker je bil idealen, a mučil se je zastonj. Da je živel, da

je preživel družino, je moral prosjačiti miloščine.

Bo rekel kdo: narod ni kriv. — Njega predstavitelji in učiteljski idealizem sta kriva učiteljske revščine.

Danes bi lahko prinesel »Tovariš« članek: Morituri vos salutant. Pa danes ne umirajo šolarji, ker morajo poslušati tega sveta modrosti v nezakurjeni sobi, danes umira učiteljstvo, vseskozi idealno, delavno kranjsko učiteljstvo.

Odkrito povem, čudil sem se takrat, ko sem čital gori imenovani članek v stanovskem učiteljskem listu. Za Boga, kaj pa to briga učitelja, čemu si dela po nepotrebnem skrbi, če ni dobiti drv za šole. To je skrb drugih, in ne učiteljev. To je zadeva, ki spada v meščanske liste, delavske liste. V šolah zmrzujejo predvsem otroci meščanov, delavcev.

V stanovski list spada apel na oblasti, da preskrbe kuriva učiteljskim družinam, samskim učiteljem in učiteljicam, da bodo ti na svojih mestih lahko vzdržali, da jih ne bo pregnal mraz in glad.

Kdo toži danes, kdo se vznemirja danes zaradi odredbe deželne odbora? Učitelj sam. Sam se mora potegovati, sam mora rotiti. Vsak članek v dnevnikih se tozadevno prične: Iz učiteljskih krogov nam pišejo. —

Seveda se sliši vedno in vsepovsod: samo ob sebi umevno, da priznavamo in obojamo to krivico, prijatelji učiteljstva smo itd. Da, so. Takrat, kadar rabijo učitelje. Takrat, kadar so bile političke gonje, politički boji, takrat je bil učitelj, ki je žrtvoval svoje moči, svoj čas za druge, za izvolitev drugih. Seveda je bil učitelj v takih dneh vedno »pionir« kulture imenovan.

Gospod urednik, ali ste dali duška svojemu prepričanju tedaj, ko ste volili Turka? Vam je tako velevalo mišljenje? Mislim, da ne. Mislim tako zato, ker Vas poznam, spoštujem. Volili ste ga bržčas le, ker je velevala disciplina stranke. Proč s tako disciplino!

To je tudi disciplina, da so glasovali zastopniki napr. učiteljstva proti svojemu prvotnemu sklepu zato, ker njihov sklep ni bil všeč drugim. —

In — ker je učitelj tak, otepava nezabeljene žgance, za južino pa prah šolskih sob.

Danes je učiteljstvo brez doklad; brez doklad, ker si ni bilo svesto, da ima pravico zahtevati izboljšanje gmotnega položaja. Ker se ni zavedalo, da je sramotno, za značaj pogubno, prositi in prosjačiti. Ker je učiteljstvo prosilo, smo danes lačni, lačni učitelji in njih otroci. —

Učiteljstvo je danes razdvojeno. Pa ločil učiteljstva ni križ. Ne, učiteljstvu je bilo lastno tisto hlapčevsko, ostudno klečplazivo. Ta lastnost je vzrok cepljenja v učiteljskih vrstah. Ker je učiteljstvo vedno klečplazilo, ker se ni zavedalo svojih moči, zato se je dalo premotiti za kos mesa. — Kljub temu pa so stradali tudi še naprej i oni i drugi. —

Se to: Kako pa postopajo predstojniki z učiteljstvom? Disciplinarno preiskavo si je nakopal na vrat moj stric, ker ni imel spisanega tednika in kronike. Ne, ker je imel v šoli slabe uspehe. —

Je priznan učitelj, lahko gleda s ponosom na okraj, kjer je deloval dolgo vrsto let. Z bičem stoje za učiteljem. Poleg šole, imej v redu tudi spise, sicer dobiš po grbi. — Na misel mi je prišel ta dogodek: nadučitelj na Dol. Je zahteval za šolo petroleja. Aprovizacijski nadzornik pa je dejal: čemu, naj pa podnevi korigira! —

Je sistem: le garaj, le vleci, četudi pogineš.

Gospod urednik, najbrže se ne strinjate z menoj. Tudi prav. Čudno bi izgledal svet, če bi bili vsi enake misli in istega naziranja.

Pribiti pa je treba: Učitelj je delavec. Učitelj mora biti delavec. Delavec dela, kolikor ga fabrikant plača. Da pa mu plača, za to ima delavec orožje: stavko in pasivno resistenco.

Dunaj, 20. januarja 1918.

Udani

Stanko Likar.

Pismo z vojnega polja.

Učit. Tovariš je prinesel meseca majnika 1917 članek o podpori, ki pripada učiteljem vojnikom, če dokažejo, da so se dohodki zaradi vojne zmanjšali. (Min. odr. 16/V. 1917, št. 295 od. XVII. dež. bramb.) Takoj se tisti dan sem vložil prošnjo za podporo. Danes je prosinca 1918 pa mislite, da sem dobil kak odgovor? Kaj še! Odgovor ali poziv dobiš le takrat, kadar te potrebujejo. Danes je prišlo nadučiteljstvo toliko gorje, da bi se ga že kamen usmilil — samo ljudje, ki imajo dušo nimajo srca zanj. Lahko si mislite, kako

mora biti učitelju vojaku, ki služi že četrto leto v vojni in dobiva od doma take lepe vesti kakor zadnje čase. Dež odbor je ustavil doklade, državnega prispevka ni, deca doma lačna, raztrgana, bosa. Vsa odgovornost je na ljudeh, ki jih sešteješ na prstih ene roke. Potem se pa čudi svet brezupu in dejanjem, ki jih napravi nesrečnik. Vse razumem danes, samo onih kranjskih brezsrčnih gospodov ne.

Srednješolske vesti.

Fran Jeraj, profesor na II. državni gimnaziji v Ljubljani je stopil v stalni pokoj; ob tej priliki mu je izreklo naučno ministrstvo zahvalo in priznanje. Josip Verbič, profesor na ljubljanskem učiteljskem, je povišan v VII. činovni razred.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

CESARJEVA ZAHVALA.

Zavezi avstrijskega jugoslov. učiteljstva v roke gospoda predsednika
Luke Jelenc
v Ljubljani.

Po Najvišjem naročilu se sporoči v sled ukaza e. kr. ministra za notranje zadeve z dne 5. januarja 1918, št. 25.651/M. J. ex 1917 Najvišjo zahvalo za brzojavno podano vdanostno izjavo povodom zborovanja delegacije Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

C. kr. deželni predsednik:
Attems, s. r.

Goriško.

Vabilo

na zborovanje sezanskega učiteljskega društva, ki se vrši v četrtek dne 31. jan. t. l. v šolskih prostorih v Sežani ob 1. uri popoldne.
Dnevni red:

1. Poročilo društvenega vodstva.
2. Poročilo o delegacijskem zborovanju dne 28. XII, 1917.
3. Razgovor o učiteljskem gmotnem položaju.
4. Volitve.
5. Morebitni predlogi.

Z ozirom na važnost tega zborovanja, pričakuje se polnoštevilna udeležba. Odbor.

Kranjsko.

Vabilo k občenemu zboru ljubljanskega učiteljskega društva, ki bo dne 2. februarja, ob enajstih dopoldne, z običajnim dnevnim redom, v Učiteljski tiskarni. K obilni vdeležbi vabi odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo dne 10. januarja t. l. Navzočih je bilo 7 tovarišev in 11 tovarišev. Predsednik tov. Gorup, otvoril zborovanje ter se spominja najprej v letu 1917 umrlih tovarišev Vrunckerja in Zupančiča. Besede, posvečene njiju spominu, so poslušali zborovalci stoje. Nato prečita tov. Gorup dopise, ki jih je prejel učiteljsko društvo od e. kr. okrajnega glavarstva v Ptuj za v mesecu avgustu 1917 po deputaciji izraženo vdanostno in sožalno izjavo na Najvišje mesto. O dopisu učiteljskega društva za okraj Frohnleiten, naj bi imenovala vsa učit. društva tov. Otter-ja in Herz-a častnim članom ter nabirala za njima namenjeni častni dar, se ni izvršil nikak sklep ker je zadeva prepozno došla dopisa zastarela. V slučaju imenovanja, naj bi sesešli predsedniki učit. društev 27. dec. 1917 v Gradcu. Dopis pa je prejel predsednik še le v januarju. — H glavnim točkam dnevnega reda je pristevali zopetni razgovor o naši aprovizaciji. Učiteljsko društvo in šolska vodstva so prejela od gospoda e. kr. okrajnega glavarstva v tej zadevi daljši dopis, v katerem se izraža želja naj stavi učit. društvo e. kr. okrajnemu glavarstvu glede aprovizacije konkretne predloge. V to svrhu se je izvolil ožji odbor (tov. Kaukerjeva ter tovariš Kajnik in Šeronaj), ki se jim je podelila polna moč, da stavijo v zadevi aprovizacije primerne predloge. Ker se gospod e. kr. okrajni glavar in pospod dr. Pirkmaier posebno trudita, da nam po možnosti olajšata bedno stanje, o čemer priča tudi enkratni dodatni prispevek živil, zato se sklana, da se jima po deputaciji izreče najlepša zahvala za njuno naklonenost. — Poročilo tov. blagajničarke se je vzelona znanje. Slišali smo, da je veliko število takšnih bivših članov, ki se ne zavedajo več svojih stanovskih dolžnosti. Cela vrsta je dolžna članarino še od leta 1914 naprej. Tudi na „Učit. sklad“ zmisli le malokdo o prejemu draginjskih doklad. Mnogi ne pojmiyo, da bi ne dobili niti teh drobtin, ako bi ne bili organizirani. K zborovanju prihajajo vedno le isti in zopet isti. Mnogi zaradi nevednosti in malobrižnosti ostajajo doma ter čakajo na sad truda tistih, ki se žrtvujejo za stan. Res je sicer, da tu-

intam kdo zaradi raznih ovir ne more k zborovanju, da pa bi se istega ne mogel u-nikdar, je laž. Vsaj po en zastopnik vsake posamezne šole bi se moral udeležiti vsakokratnega zborovanja. Prihodnje zborovanje bo 7. februarja. Upamo, da bo takrat obisk boljši. Vabijo se vsi člani, pa tudi oni, ki stojijo še izven organizacije. O tej priliki naj poravnajo zaostalo članarino ter prispevajo za „Učit. sklad.“ —

Na koncu zborovanja se je razpravljalo o zadnji krivici, ki so je bile deležne z učitelji omožene učiteljice. Nabavni prispevek je dobil učitelj za otroke ter za sorodnike, ki jih vzdržuje, le za svojo ženo učiteljico ne. Naprosilo se je predsednika tov. Gorupa, naj pismeno vpraša predsednika „Zveze“ tov. Rajšpa, ali je storila „Zveza“ pred odločitvijo razdelitve nabavnega prispevka v tem oziru potrebne korake in kdo je kriv, da trpe žene učiteljice pri vsakokratni odmeri draginjskih doklad tako velike krivice.

Pridite 7. februrja vsi nazborovanje v ptujski Narodni dom!

Trst.

Učiteljsko društvo za Trst in okolico ima svoj letni redni občni zbor v nedeljo, dne 27. januarja t. l., na zaposlovalnem tečaju goriškega učiteljskega društva v Trstu, ulica Torrente št. 12/II. — Na dnevnem redu so običajna poročila, določena po pravilih, volitve poročilo o zborovanju Zvezine delegacije (tov. Marija Kmetova) ter več važnih samostalnih predlogov. Zborovanje se začne ob pol 10. dopoldne. Člani vseh treh odsekov pa pridejo že ob 9., da se zedinijo za kandidate, ki jih izvolijo v društveno vodstvo. — Z ozirom na važnost dnevnega reda pričakuje polnoštevilne udeležbe — odoor.

Goriške vesti.

—g— Odlikovanje. Nadučitelj in občinski tajnik v Šempasu na Goriškem Fran Križman je odlikovan z zlatim zaslužnim križem na traku hrabrostne svetlinje.

Kranjske vesti.

—r— 600.000 K si je dal votirati od zvestih svojih oprod v deželnem odboru deželni glavar vojvodine kranjske dr. Ivan Šušteršič, da jih po njemu lastni prevladnosti porabi ne za stradačo kranjsko ljudskošolsko učiteljstvo, temveč za trdni temelj in krepak razvoj svoje kmetiške stranke. Silno se premagujemo, da ne imenujemo takega brezvestnega razmetavanja in zapravljanja deželnega denarja v pravim imenom. Ob času, ko kranjsko ljudskošolsko učiteljstvo gineva v bedi in stiski in zahteva pomoči v 12. uri, pa sipljejo deželni denar skozi okno za lastne strankarske svrhe! Koliko časa bo vlada še mirno gledala tako gospodarstvo!

—r— „Resnica“ ne pove vse resnice. V poglavju „Ovaduštvo in podobne reči“ piše zadnja „Resnica“: „Odkar je stopil na čelo sedanji deželni glavar, je s svojimi zvestimi sodruki uredil deželne finance in prejšnji primanjkljaji so se spremenili v prebitke. Kranjska dežela ima eno najboljšo urejenih samopravnih gospodarstev.“ Tako se baha kranjski deželni glavar z urejenim deželnim gospodarstvom, in njegov sodrug dr. Lampe je zatrjeval samemu cesarju, da so kranjske deželne finance urejene, da so blagajne polne in vse v najlepšem redu. Če pa pogledamo od druge strani to stvar, s katero se ponašata deželni glavar in njegov namestnik, pa lahko trdimo, da bi se je morala — sramovati. Čegav denar je po večini tisti denar, s katerim sta uredila deželne finance? To je učiteljski denar! Učiteljske rodovine sta prikrajšala v zadnjih letih za milijone kron: denar iz malega finančnega načrta, ki je namenjen za podporo bednemu učiteljstvu, porabljata že več let v druge svrhe; denar, ki bi se moral porabiti že od 1. 1914 za regulacijo učiteljskih plač, je šel za Završnico, deželne avtomobile in deželne krave; pobasati sta hotela in spravili v deželno blagajno tudi državni prispevek, ki ga je dunajski parlament naklonil učiteljstvu, a ker jima to ni obveljalo, sta ustavila v teh strašnih časih ubogemu učiteljstvu draginjske doklade, da saj to ostane v deželnem žaklju in se s temi tisočaki položijo zlat temelj njuni kmetiški stranki. Tako spravljajo na Kranjskem v red deželne finance in deželno samopravno gospodarstvo. In s takim gospodarstvom, ki se ga drže solze ubogih učiteljskih rodov, se še bahate merodajni osebi v deželnem dvorcu in trditve, da je vzorno! Ne, dokler se polnijo deželne blagajne s tisočaki, ki se po krivici zadržujejo in odtrgujejo deželnemu kulturnemu delavstvu, dokler pustite, da trpi to delavstvo pomanjkanje na vsem, česar je za življenje potrebno, toliko časa ne morete govoriti o dobrem gospodarstvu: vi delate leto za letom dolgove, ki jih bote morali plačati učiteljstvu. Delate pa tudi zoper nauke naše vere ki jo imate vedno na jezku; ti nauki ob-